

Wojciech Cichosz

"Wartości religino-moralne młodzieży ponadgimnazjalnej Kujaw wschodnich", Kazimierz Skoczylas, Włocławek 2016 : [recenzja]

Studia Włocławskie 19, 674-676

2017

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

RECENZJE

Kazimierz Skoczylas, *Wartości religijno-moralne młodzieży ponadgimnazjalnej Kujaw wschodnich*, Włocławek : Wyd. Duszpasterstwa Rolników 2016, 351 s.

Włocławskie środowisko naukowe wydało wiele znaczących i uznanych autoritetów w różnych obszarach i dyscyplinach. Nierzadko pokazuje, przekonuje i postuluje, iż nie sposób sobie wyobrazić jakiegokolwiek dziedziny ludzkiego życia i działania, która nie byłaby przesiąknięta aksjologią. Właśnie system wartości dookreśla poczucie tożsamości osobowej jednostki ludzkiej i norm społecznych. Człowiek może w pełni rozwinąć się jako osoba, tzn. wziąć odpowiedzialność we wszystkich obszarach swojego życia, tylko wówczas, gdy opiera się na wartościach, wyznaje je i realizuje. A zatem aksjologia ma charakter normatywny zarówno w życiu indywidualnym, jak i wspólnotowym. Jeżeli współcześnie wartości fundamentalne (podstawowe) są przedstawiane jako to, co zniewala, wówczas w sposób naturalny i w pełni uzasadniony rodzą się bardzo poważne niepokoje aksjologiczne.

W tym kontekście przyjmuję najnowszą publikację ks. dr. hab. Kazimierza Skoczylasa, która jest wynikiem przeprowadzonych przez niego żmudnych i czasochłonnych badań naukowych. To książka niezwykle aktualna, potrzebna i bardzo ciekawa. Recenzowana pozycja jest wartością samą w sobie i ten walor autoteliczny trzeba uznać za cenne osiągnięcie jej autora. Książka Kazimierz Skoczylas wchodzi w bardzo skomplikowane i niełatwe analizy w zakresie przemian aksjologicznych, kulturowych i obyczajowych, czego dowodem może być na przykład taka wypowiedź: „Młodzież stopniowo wrasta w «kulturę typu instant», czyli przyzwyczajają się do życia w natychmiastowości. Symbolem tej kultury jest *fast food*, *fast sex*, *fast car*. *Fast food* jest nazwą «szybkiego jedzenia», czego przejawem jest korzystanie z pożywienia przygotowanego w kuchence mikrofalowej [...]. *Fast sex* jest symbolem natychmiastowej satysfakcji seksualnej, bez zobowiązań i zaangażowania emocjonalnego. Z kolei *fast car* oznacza możliwość niemal natychmiastowego znalezienia się w dowolnym miejscu na ziemi” (s. 49). Łatwo dostrzec, że prowadzone badania mają charakter interdyscyplinarny. Książka Kazimierz Skoczylas daje się poznać jako solidny badacz w obszarze nauk humanistycznych w dziedzinie teologii, jak i w obszarze nauk społecznych w dziedzinie socjologii. Muszę przyznać, że autor zdecydowanie lepiej czuje się w zagadnieniach mu bliższych, czyli katechetyczno-pastoralnych.

Wartko prowadzona narracja niejako „wciąga” w lekturę i zaprasza nieustannie czytelnika do zajmowania osobistego stanowiska w kolejnych odsłonach merytorycznych.

Publikacja ks. Kazimierza Skoczylasa jest skonstruowana w sposób logiczny, spójny i przejrzysty. W swojej strukturze składa się z czterech głównych części (rozdziałów). Rozdział I (s. 17–71) został poświęcony wartościom w życiu młodzieży polskiej początku XXI wieku, przez co stanowi swoiste wprowadzenie do badanej problematyki. Rozdział II (s. 73–96) to opis metody i terenu badań. Osobiście w tym miejscu odczułem pewien niedosyt, gdyż zbyt pobieżnie został przedstawiony warsztat pracy, a właśnie on decyduje o jakości prowadzonego dyskursu, zwłaszcza gdy jest zanurzony w poważnych badaniach i to dotyczących tak ważnych kwestii. Obszerniejsze objaśnienia metodologiczne w zakresie wykorzystania metod, technik i narzędzi badawczych pozwoliłyby jeszcze głębiej wniknąć czytelnikowi w przeprowadzone badania (standaryzacja, średnia arytmetyczna, mediana, modalna, odchylenie standardowe czy błąd statystyczny). Autor umieścił co prawda stosowne objaśnienia, ale nie każdy czytelnik musi posiadać wystarczające kompetencje w tej materii. To jedyna uwaga, ale istotna, gdyż ten element pozwoliłby symetrycznie usytuować teologię (katechetykę, etykę i moralność) i socjologię (postępowanie badawcze i przemiany kulturowe). Trzeci rozdział (s. 97–282) to zasadnicza część książki, badania młodzieży ponadgimnazjalnej w odbiorze wartości ostatecznych, religijnych i życia codziennego. Rozdział ostatni (s. 283–300) odczytuje się jako postulatywny, gdyż autor bardzo umiejętnie formułuje zadania duszpastersko-katechetyczne w procesie formacji religijnej i ewangelizacji.

W książce, jak przystało na poważne dzieło badawcze, nie mogło zabraknąć wstępu, zakończenia czy też stosownego streszczenia zarówno w języku polskim (s. 345–347), jak i angielskim (s. 349–351).

Trudno mi w pełni zgodzić się z trochę niejasną (również stylistycznie) tezą postawioną przez autora w streszczeniu: „Polska przez przyjęcie chrztu za czasów Mieszka weszła do wspólnoty Kościoła katolickiego. Kościół systematycznie realizował swoje zadania duszpasterskie objął tą działalnością większość polskiego społeczeństwa. Przez to wartości obecne w wierze katolickiej były powoli przyjmowane przez katolików. Działalność ewangelizacyjna i stałe wychowanie w wierze kształtowało i kształtuje tożsamość kolejnych pokoleń” (s. 345). Dodajmy, Mieszko I przyjął chrzest najprawdopodobniej 14 kwietnia 966 roku, a wielka schizma wschodnia nastąpiła w 1054 roku. Lepiej byłoby zatem mówić o Kościele czy chrześcijaństwie, gdyż obecnie wszyscy nawiązujemy do tej samej Tradycji. A zatem, to samo mogą dzisiaj powiedzieć na przykład Kościół wschodni, unicki czy inne. Książka ks. Kazimierza Skoczylasa będzie czytana z pewnością nie tylko na Kujawach wschodnich, ale i innych rejonach Polski, stąd – z uwagi na prawdę historyczną i szacunek dla tożsamości INNYCH – warto pamiętać na przykład o wielowyznaniowości

czy wielokulturowości (zasada Josepha Colomba: *fidelité à Dieu et fidelité à l'homme*).

Z punktu metodologicznego praca została logicznie zaplanowana, a wszystkie jej fragmenty pozostają w ścisłym związku z jej tytułem. Mamy tutaj do czynienia ze swoistym przejściem od przygotowania (*praeparatio*) do praktycznego zastosowania (*aplicatio*). Ks. Kazimierz Skoczylas właściwie formułuje problem badawczy i wykazuje się dobrą znajomością metodologii prowadzonych badań oraz interdyscyplinarnym podejściem do prezentowanych zagadnień. Poprzez taki zabieg metodologiczny – widzieć, ocenić i działać – prowadzona narracja nie ogranicza się jedynie do sfery deskrypcyjnej (opisowej) czy predyktywnej (przewidującej przebieg zjawisk i procesów), ale wkracza w paradygmat eksplanacyjny, by poznać, zrozumieć i wyjaśnić ujawniające się związki między kulturą ponowoczesną a postawami religijnymi (aksjologia, etyka i moralność).

Autor właściwie wskazał cel monografii, jak i jej źródła. Nie zabrakło przywołania ważnych publikacji z zakresu teologii pastoralnej i katechetyki. Można było jednak sięgnąć po powszechnie uznane publikacje z zakresu metodologii badań naukowych. Uwaga ta oczywiście w żadnej mierze nie wpływa na bezcenną i niekwestionowaną wartość całej książki ks. Kazimierza Skoczylasa.

Przy ocenie formalnej publikacji należy stwierdzić, że została przygotowana bardzo przejrzysto. Napisana językiem nie tylko poprawnym, ale i pięknym. Edycja książki przemyślana oraz starannie wykonana. Autor konsekwentnie stosuje odsyłacze. Niestety przy składzie zabrakło dokładności redaktorowi technicznemu i w spisie treści czytamy, że rozdział IV rozpoczyna się na stronie 183, a nie – jak jest w rzeczywistości – na 283.

Dobrze przygotowana i zredagowana książka ks. dr. hab. Kazimierza Skoczylasa bez cienia wątpliwości ułatwia odbiór przeprowadzonych przez niego badań. Analizy mają charakter kompetentnej i profesjonalnej refleksji naukowej opartej o dojrzały warsztat i bogaty aparat pojęciowy. Ujmując całościowo warstwę merytoryczno-metodologiczną, należy bardzo pozytywnie ocenić pracę autora, który jest nie tylko rzetelny w swoim przekazie, ale i „czuje” temat. Stąd też należy wyrazić uznanie dla jego poszukiwań badawczych, a nade wszystko samodzielnego i oryginalnego podejścia do badanej problematyki, która koresponduje ze współczesnymi problemami religijno-kulturowymi, zwłaszcza w obszarze aksjologii. Dotyczy ona zarówno etyki (charakter postulatyczny – mówi o tym, jak być powinno), jak i etosu (charakter deskryptywny i deklaratywny – mówi o tym, jak jest). Wypada zatem życzyć, by końcowe konkluzje książki ks. Kazimierza Skoczylasa doprowadziły czytelników do pełnej harmonii (integracji) aksjologii, etyki i etosu poprzez logos. Jestem przekonany, że recenzowana publikacja znajdzie zrozumienie i bardzo pozytywny odbiór szerokiego grona czytelników.

Toruń, UMK

ks. Wojciech Cichosz